

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 161/14

Λουξεμβούργο, 26 Νοεμβρίου 2014

Απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-22/13, C-61/13, C-62/13,
C-63/13, C-418/13

Raffaella Mascolo κ.λπ. κατά Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della
Ricerca

Είναι αντίθετη στο δίκαιο της Ένωσης η ιταλική ρύθμιση για τις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου στον κλάδο της εκπαίδευσης

Δεν είναι δικαιολογημένη η απεριόριστη ανανέωση των συμβάσεων αυτών για την κάλυψη παγίων και διαρκών αναγκών στα δημόσια σχολεία

Η ιταλική νομοθεσία προβλέπει σύστημα αναπλήρωσης του διδακτικού και του διοικητικού προσωπικού στα υπό κρατική διαχείριση σχολεία. Κατά το σύστημα αυτό, οι κενές και ελεύθερες έως τις 31 Δεκεμβρίου θέσεις καλύπτονται από ετήσιες αναπληρώσεις «έως την ολοκλήρωση των διαγωνισμών προσλήψεως προσωπικού». Οι αντικαταστάσεις αυτές πραγματοποιούνται βάσει εφεδρικών πινάκων στους οποίους κατατάσσονται κατά σειρά αρχαιότητας οι διδάσκοντες που έχουν επιτύχει σε διαγωνισμό, αλλά δεν έχουν διοριστεί σε μόνιμη θέση, καθώς και οι διδάσκοντες που έχουν παρακολουθήσει μαθήματα για την απόκτηση επάρκειας για διδασκαλία σε σχολές ειδικεύσεως στην εκπαίδευση. Οι διδάσκοντες που εργάζονται ως αναπληρωτές μπορούν να μονιμοποιηθούν ανάλογα με τις διαθέσιμες μόνιμες θέσεις και την εξέλιξή τους στον εφεδρικό πίνακα. Μπορούν επίσης να μονιμοποιηθούν εφόσον επιτύχουν σε διαγωνισμό. Ωστόσο, η διεξαγωγή τέτοιων διαγωνισμών είχε διακοπεί μεταξύ 1999 και 2011.

Οι Raffaella Mascolo, Fortuna Russo, Carla Napolitano και άλλοι προσλήφθηκαν σε δημόσια σχολεία ως εκπαιδευτικοί και διοικητικοί συνεργάτες με διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου. Εργάστηκαν επί διάφορα χρονικά διαστήματα, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν ήταν μικρότερα από 45 μήνες εντός πενταετίας. Υποστηρίζοντας ότι οι συμβάσεις αυτές ήταν παράνομες, οι εν λόγω εργαζόμενοι προσέφυγαν στα δικαστήρια, ζητώντας τον επαναχαρακτηρισμό των συμβάσεων ως σχέσεων εργασίας αορίστου χρόνου, τη μονιμοποίησή τους, την καταβολή των αποδοχών που αντιστοιχούν στις περιόδους διακοπής της απασχολήσεώς τους μεταξύ της λήξεως μιας συμβάσεως και της ενάρξεως της επομένης, καθώς και αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν.

Το Corte costituzionale (Συνταγματικό Δικαστήριο της Ιταλίας) και το Tribunale di Napoli (πρωτοβάθμιο δικαστήριο της Νάπολι) ζητούν από το Δικαστήριο να διευκρινιστεί αν η ιταλική ρύθμιση είναι συμβατή με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου¹, και πιο συγκεκριμένα εάν αυτή επιτρέπει την ανανέωση συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου για την κάλυψη κενών και ελεύθερων θέσεων έως την ολοκλήρωση των διαγωνισμών για την πρόσληψη μόνιμου προσωπικού στα υπό κρατική διαχείριση σχολεία, δεδομένου ότι η επίμαχη ιταλική ρύθμιση δεν ορίζει συγκεκριμένες προθεσμίες για την ολοκλήρωση των διαγωνισμών αυτών και αποκλείει εντελώς τη δυνατότητα προβολής αξιώσεως για την αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως έχουν προκληθεί λόγω της προαναφερθείσας ανανεώσεως.

Με τη σημερινή απόφασή του, το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχάς ότι **η συμφωνία-πλαίσιο καλύπτει** το σύνολο των εργαζομένων, χωρίς να κάνει διάκριση ανάλογα με τον δημόσιο ή ιδιωτικό χαρακτήρα του εργοδότη με τον οποίο συνδέονται και του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται. Επομένως, η συμφωνία-πλαίσιο εφαρμόζεται **στους εργαζομένους – διδάσκοντες ή διοικητικούς συνεργάτες– οι οποίοι προσλαμβάνονταν ετησίως ως**

¹ Συμφωνία-πλαίσιο της 18ης Μαρτίου 1999, η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/EK του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (EE L 175 σ. 43).

αναπληρωτές στα δημόσια σχολεία². Για να αποτραπεί η καταχρηστική πρακτική των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, η συμφωνία-πλαίσιο επιβάλλει στα κράτη μέλη³ τη λήψη ενός, τουλάχιστον, από τα ακόλουθα μέτρα: καθορισμό **αντικειμενικών λόγων** που να δικαιολογούν την ανανέωση τέτοιων συμβάσεων ή καθορισμό της **μέγιστης συνολικής διάρκειας** των συμβάσεων ή καθορισμό του **μέγιστου αριθμού ανανεώσεων**. Εξάλλου, για τη διασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας της συμφωνίας-πλαισίου, απαιτείται, σε περίπτωση καταχρηστικής συνάψεως διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, να υπάρχει δυνατότητα **επιβολής κυρώσεων**. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι εύλογα, αναλογικά, αποτελεσματικά και αποτρεπτικά.

Τα προληπτικά μέτρα

Η ιταλική ρύθμιση δεν προβλέπει κανένα μέτρο που περιορίζει την μέγιστη συνολική διάρκεια των συμβάσεων ή τον αριθμό των ανανεώσεών τους· επίσης, δεν προβλέπει ισοδύναμα μέτρα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η ανανέωση πρέπει να δικαιολογείται από «αντικειμενικό λόγο», όπως η ιδιαίτερη φύση των αντίστοιχων καθηκόντων, και τα χαρακτηριστικά τους ή η επιδίωξη θεμιτού σκοπού κοινωνικής πολιτικής.

Κατά το Δικαστήριο, η προσωρινή αναπλήρωση μισθωτών για λόγους αναγόμενους στην κοινωνική πολιτική (αναρρωτικές άδειες, άδειες μητρότητας, γονικές ή άλλες άδειες) αποτελεί αντικειμενικό λόγο ο οποίος δικαιολογεί την ορισμένη διάρκεια ισχύος της σύμβασης.

Το Δικαστήριο επισημαίνει ακόμη ότι η εκπαίδευση αντιστοιχεί σε θεμελιώδες δικαίωμα κατοχυρωμένο από το Σύνταγμα της Ιταλικής Δημοκρατίας, το οποίο υποχρεώνει το κράτος να οργανώνει την παροχή υπηρεσίας σχολικής εκπαίδευσης, κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζεται διαρκώς η ισορροπία μεταξύ του αριθμού των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Δεν μπορεί, πάντως, να αμφισβητηθεί ότι η εξασφάλιση της ισορροπίας αυτής εξαρτάται από πληθώρα παραμέτρων, οι οποίες ενίοτε είναι δυσχερώς ελέγξιμες ή προβλέψιμες. Οι παράμετροι αυτές επιβεβαιώνουν την ανάγκης ευελιξίας, η οποία αποτελεί αντικειμενικό λόγο για τη σύναψη διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου.

Επίσης, το Δικαστήριο δέχεται ότι, σε περίπτωση που κράτος μέλος επιφυλάσσει την πρόσβαση σε μόνιμες θέσεις στα υπό κρατική διαχείριση σχολεία μόνο στο προσωπικό που έχει επιτύχει σε διαγωνισμό, μπορεί να δικαιολογηθεί αντικειμενικά, βάσει της διατάξεως αυτής, η κάλυψη των κενών θέσεων με διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου έως την ολοκλήρωση των εν λόγω διαγωνισμών.

Ωστόσο, – αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Ιταλική Κυβέρνηση – το γεγονός ότι η εθνική κανονιστική ρύθμιση, η οποία επιτρέπει την ανανέωση συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου για την κάλυψη, με ετήσιες αναπληρώσεις, κενών και ελεύθερων θέσεων έως την ολοκλήρωση των διαγωνισμών προσλήψεως προσωπικού, μπορεί να δικαιολογηθεί από «αντικειμενικό λόγο» κατά την έννοια της προαναφερθείσας διατάξεως δεν εξασφαλίζει τη συμβατότητα της ρυθμίσεως αυτής, εφόσον προκύπτει ότι η εφαρμογή της ρυθμίσεως σε μια συγκεκριμένη περίπτωση καταλήγει εν τοις πράγμασι σε καταχρηστική σύναψη διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου. Τούτο συμβαίνει σε περίπτωση που οι συμβάσεις αυτές χρησιμοποιούνται για την κάλυψη παγίων και διαρκών αναγκών των δημοσίων σχολείων σε προσωπικό.

Πάντως, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, ο χρόνος που απαιτείται για τη μονιμοποίηση των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο του συστήματος αυτού είναι μεταβλητός και αβέβαιος. Συγκεκριμένα, αφενός, η μονιμοποίηση δια της εξελίξεως των εκπαιδευτικών στους εφεδρικούς πίνακες εξαρτάται από τη συνολική διάρκεια των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, καθώς και από τον αριθμό των κενών θέσεων. Αφετέρου, δεν ορίζεται καμία συγκεκριμένη

² Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2006, Αδενέλερ κ.λπ. (υπόθεση [C-212/04](#), βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. [54/06](#)), της 23ης Απριλίου 2009, Αγγελιδάκη κ.λπ. (υποθέσεις [C-378/07](#) έως [C-380/07](#)), και της 11ης Απριλίου 2013, Della Rocca (υπόθεση [C-290/12](#)).

³ Αντιθέτως, η συμφωνία-πλαίσιο δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη γενική υποχρέωση να προβλέπουν τη μετατροπή των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου (απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 2014, Fiamingo/Rete Ferroviaria Italiana SpA, υπόθεση [C-362/13](#), βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. [92/14](#)).

προθεσμία για τη διεξαγωγή διαγωνισμών. Επομένως, η ιταλική κανονιστική ρύθμιση, μολονότι τυπικώς ορίζει ότι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου συνάπτονται μόνο για τις ετήσιες αναπληρώσεις σε κενές και ελεύθερες θέσεις, οι οποίες έχουν προσωρινό μόνο χαρακτήρα, έως την ολοκλήρωση των διαγωνισμών για την πρόσληψη μόνιμου προσωπικού, εντούτοις δεν διασφαλίζει ότι η επίκληση αντικειμενικών λόγων στη συγκεκριμένη περίπτωση συνάδει με τις απαιτήσεις της συμφωνίας-πλαίσίου⁴.

Εξάλλου, δημοσιονομικοί λόγοι δεν αποτελούν σκοπό επιδιωκόμενο με την πολιτική αυτή και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την καταχρηστική σύναψη διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου στο κλάδο της εκπαίδευσης.

Κατά συνέπεια, η ιταλική νομοθεσία δεν περιλαμβάνει μέτρο αποτρεπτικό της καταχρηστικής συνάψεως διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου.

Μέτρα για την υποβολή κυρώσεων

Η ιταλική νομοθεσία αποκλείει την αξίωση αποζημιώσεως για ζημία που έχει προκληθεί λόγω της καταχρηστικής συνάψεως διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου στον κλάδο της εκπαίδευσης. Επίσης, δεν επιτρέπει ούτε τη μετατροπή των συμβάσεων αυτών σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου.

Η μόνη δυνατότητα συνάψεως συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου που έχει στη διάθεσή του ένας εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως αναπληρωτής έγκειται στην εξέλιξή του στον εφεδρικό πίνακα, εξαρτάται δηλαδή από τυχαία γεγονότα και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί κύρωση αρκούντως αποτελεσματική και αποτρεπτική, ώστε να εγγυάται την πλήρη αποτελεσματικότητα των μέτρων εφαρμογής της συμφωνίας-πλαίσίου.

Το Δικαστήριο τονίζει ότι, παρά την ιδιαίτερη ανάγκη ευελιξίας στον κλάδο της εκπαίδευσης, το ιταλικό Δημόσιο απαλλάσσεται από την υποχρέωση θεσπίσεως μέτρων για την επιβολή κατάλληλων κυρώσεων σε περίπτωση καταχρηστικής συνάψεως διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο καταλήγει ότι **η συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου απαγορεύει κανονιστική ρύθμιση, η οποία επιτρέπει, ως την ολοκλήρωση διαγωνισμών για την πρόσληψη μόνιμου προσωπικού στα υπό κρατική διαχείριση σχολεία, την ανανέωση συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου για την κάλυψη κενών και ελεύθερων θέσεων διδασκόντων και διοικητικού, τεχνικού και επικουρικού προσωπικού, χωρίς να ορίζει συγκεκριμένες προθεσμίες για την ολοκλήρωση των διαγωνισμών αυτών και αποκλείοντας εντελώς, για τους διδάσκοντες αυτούς και το εν λόγω προσωπικό, τη δυνατότητα προβολής αξιώσεως για την αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως έχουν υποστεί λόγω της προαναφερθείσας ανανέωσης.**

Συγκεκριμένα, η εν λόγω ρύθμιση δεν εμπεριέχει αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια προκειμένου να ελεγχθεί αν η ανανέωση των συμβάσεων αυτών ανταποκρίνεται πράγματι σε γνήσια ανάγκη, είναι πρόσφορη προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και αναγκαία προς τούτο. Επίσης, δεν περιλαμβάνει κανένα μέτρο για την αποτροπή καταχρηστικής συνάψεως διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και την επιβολή κυρώσεων στις περιπτώσεις αυτές.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα να υποβάλουν στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν

⁴ Αναλόγως του έτους και της πηγής των στοιχείων, περίπου το 30% έως το 61% του διοικητικού, τεχνικού και επικουρικού προσωπικού των σχολείων υπό κρατική διαχείριση εργάζεται με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου. Μεταξύ 2006 και 2011, το ποσοστό των εκπαιδευτικών των σχολείων αυτών που εργάζονται με τέτοιες συμβάσεις κυμαίνεται μεταξύ 13% και 18% του συνόλου του διδακτικού προσωπικού. Μεταξύ 2000 και 2011 δεν διοργανώθηκε κανένας διαγωνισμός.

επιληφθεί, ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά αυτή, λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, ομοίως, άλλα εθνικά δικαστήρια ενώπιον των οποίων ανακύπτει παρόμοιο ζήτημα.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσιεύσεώς της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από τη δημοσίευση της αποφάσεως διατίθενται από το "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106